

Literatūra • menas • mokslas

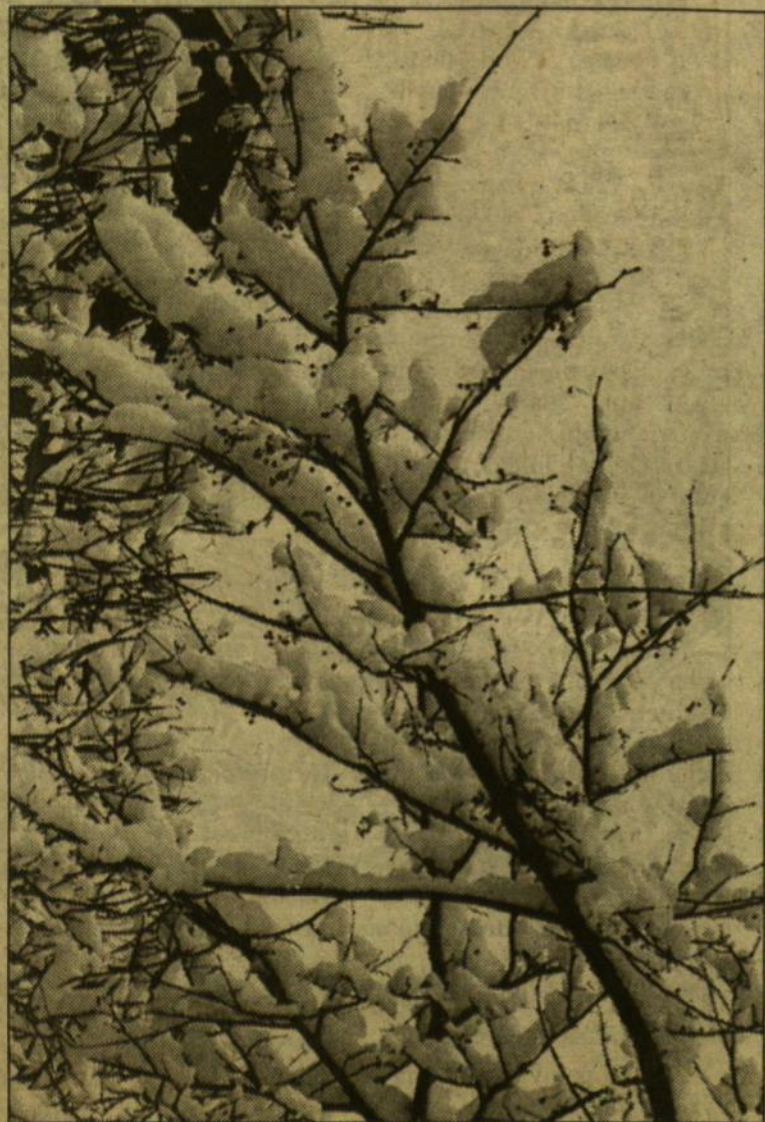
DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. sausio 6 d.

Nr. 4 (1)

Saturday supplement January 6, 2001

No. 4 (1)

Žiemiškai... K. Ambrozaičio nuotrauka.

Leonardas Andriekus

ŽIEMOS AGONIJA

Kaip Tu gali pakelti, Viešpatie,
Apnuogintų beržynų drebulį,
Vasario vėpūtinį našą,
Sušalusiu upelių dusulį —
Kaip Tu gali iškvesti jų
Ir savo nukryžiuojimą?

Medeliai prašo vėtrą snarių nelaužyti,
Dirva maldauja gelbėti rugio želmenį,
Upokšniai ledą perskelia atodūsiais,
Tik Tu nebešauki:
Kodel mane apleidai, Tėve,
Kaip mirdamas Golgotoje.

Čia ne Golgotos kalnas — šiaurės lygumos,
Ne smėlio tuščios dykvietės —
Vaiduoklių apgyventos daubos,
Čia artimesnis mums esi
Žiemos agonijoj,
Negu tenai — Giesmių giesmėj.

Henrikas Radauskas

ŽIEMOS PASAKA

Įspėk, kas kvepia? Neįspėjai.
Lelijos? Liepos? Vėjai? Ne.
Taip kvepia princai ir kirpėjai,
Taip kvepia vakaras sapne.

Žiūrėk: linija pro stiklą
Praėjo posūkiu tyliau,
Rami šviesa pro švelnią miglą
Čiurlena pieno upeliu.

Žiūrėk: sninga, sninga, sninga.
Žiūrėk: baltas sodas minga.
Nugrimzdo žemė praeity.
Įspėk, kas eina? Neįspėjai:
Ateina princai ir kirpėjai,
Balti karaliai ir kepėjai,
Ir šlama medžiai apsnigti.

ŽIEMOS DAINA

Sūkuriuotom gelem, pasiklydusiais paukščiais,
Nepaeinančiais, grūninančiais sniego kalnais
Apsitvėrė žiema, — nežžiūrimais aukščiais,
Nepagaunamais, alpstančiais tonais švelniais.

O eileraštis ginsta — kaip vėjas — iš nieko
Ir skambėdamas bėga pusnim neramus,
Bet negali daina prasimušti pro sniegą
Ir sugrįžta — kaip vėjas — į savo namus.

Alfonsas Tyruolis

ŽIEMĄ ŠILE

Šarmotas ir žvarbus žiemys,
Atskriejęs pamiškės baru,
Nužėrė šilą pusnimis,
Ir medžiai spindi sidabru.

O jau nerasi tų pėdų,
Kurias išmynęs čia buvai
Šviesiu pavasario metu,
Kai skleidėsi burtai ir žavai.

Čia taip ramu, čia taip tylu.
Ir klausiu brisdamas šilu:
Ar dar pražysi man, žibut?

Ar būsiu nuo tavęs toli,
Sunkiam svečios dienos kely?
Ne man žydėti tu gal būt...

PŪGA

Lediniai vėjai veidą nykiai čaižo
Ir ūkauja keistais garsais aplinkui.
O be namų žengiu pro šelsmą gaižų,
Pro nežinią, kurioj jie nykiai dingo.

Bevilčiai sūkuriuotas mano kelias.
Aš juodas taškas dangyje baltojo.
Dar neseniai čia buvo pievos žalios
Ir saulė dieną šviesiąją bylojo.

Naktis nyki tamsa mane aplieja.
Visi daiktai it jūroje nuskesta.
Dėl ko į naktį man išeiti reikėjo —
Į naktį, kai jau žiburiai užgesa?

Ar kad žvarbiajam šaltyje ir pūgoj
Baltoj pusnyj užgestų man gyvybė,
Ar kad, nakties nę šalčio nepabūgus,
Išnirtų į erdves, kur žvaigždės žiba?

Janina Degutytė

ŽIEMOS FRAGMENTAS

Per aukštus medžius
Sniegas putojantis driekias.
(Ką sapnuoja gyvašaknės?)
Laukau savo rūpestį —
Juodą kasdienę riekę.
Medus ir ašakos.

Nuo gruodžio sauletekio,
šviesos ir ledo tiltais atbėgusio,
apmiriau. Ateisiu
į savo kasdienybės
apvalų dvyliką mėnesį —
kai vasara į vaisių.

SAUSIS

Jau toli spalvoti vasaros sodai.
Jau seniai išblėso raudonos šermukšnių pašvaistės.
Žaisti prisiminimais užtenka. Ant rankų
paimk tą laukinį žvėriškį — savo likimą
ir pasakyk jam, kad vis tiek,
kas bebūtų, jis tavo.
Pasišildyk abu prie geležinių vamzdžių.
(Širdis pasiūlo gyvos —
raudonos mėlynos geltonos
ugnies. Neliesk šito ilgesio.)
Pildosi viskas iš lėto,
kas palinkėta buvo prie lopšio.
Kietai suhardi dantis. Akys sausos.
Sausis.

Stasė Vanagaitė

SNINGA

Jau uždengė gatves
Baltų žvaigždelių drobės,
O sninga vis,
O sninga vis...

Tik aš regiu:
Ant avilių žvaigždėlės krenta...
Tokia gili mana brydė
Per sodą — baltą, šventą.

Ir aš matau:
Ne šį, Čikagos sniegą,
Anas, išmintas pėdas,
Kur aviliuos biteles miega...

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“ su dirigentu-vadovu muz. Darium Polikaičiu (1 eil. viduryje).

Ir šviesa, ir tiesa

Iš žilos senovės padavimo eilutėmis kalba mums senovės lietuvių išmintis.

Seniai seniai buvo kalnas. Kalno viršūnėje ryškiai visiems švietė Laimės žiburys. Kalnas — aukštas, status, neįkopiamas. Žiburys — šviesus, skaistus ir toks patrauklus. Švietė jis visiems aplinkui, žadino nenumaldomą norą siekti laimės bei, prie jos šiltojo židinio prisiglaudus, amžinai ramybėje užsnūsti palaimą nešančiu taikiu miegu. Švietė žiburys amžinai, net aršiausios audros metu ar tamsiausios nakties debesims žemę apsupus, kiekvienas žmogus gerai išsižiūrėjęs galėjo matyti jo spindulius. Pakelia, būdavo, galvą nuo pilkos šalotos žemės ir suplazda apsunkusi širdis nauja gyvybės srove, sušyla sušvelnėja apledėjusios mintys galvoje ir jausmai krūtinėje vėl užsidega jaunatviška liepsna.

Lipo rinktiniai jaunikačiai vienas po kito į kalną. Pavieniui lipo, poromis lipo, lipo būriais ir kiekvienas tikėjosi, žiburį pasiekęs, jį nuo neįkopiamo kalno į savo kaimą savo broliam ir seserim parnešti. Šitokiom svajom per amžių gyveno pakalnių žmonės, o žiburys vis liko neprieinamas metų metais, kol vieną dieną drąsiausias, sumaniausias ir stipriausias berniukas pagaliau pasiekė kalno viršūnę! Įkops, begalinio džiaugsmo bei šviesos apakintas, čiupo žiburį ir pasiteidė kalnu žemyn — namo! Bet, jaunėliui nepastebint, žiburys ėmė bėgti, jam sparčiai apatėję besileidžiant. Liepsna geso tol, kol, pagaliau pasiekęs namus, visiškai pranyko užėjusios nakties nasruose!

Pasaka baigta, o kokia traagiška jos pabaiga. Amžinai užgeso laimė! Mūsų laimei — tai ne istorijos dokumentas, o tik senelių išmintis surinkta padavime. Aukštajame kalne deges švyturys — tai tik taiklus palyginimas perduodantis mums laimės esmę, kaip ji buvo jų suprata. Ne žiburyje, o laimės esmė. Ją sukuria ir palaiko į tą žiburį savo dvasines akis nukreipusiųjų širdys. Todėl ir negalima nei tokio žiburio pasiekti, nei amžinos laimės prie jo židinio susikurti! Laimė — ne žiburio ugnyje ir pats žiburys ne kažinkokiam palaimintosios Atlantidos kaime. Laimė — tai kiekvieno mūsų sąmoningas apsisprendimas siekimui idealo šviesoje.

Prieš dešimt metų keturiolika mūsų brolių ir sesių traagiškai žuvo kopdami į laimės kalną. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmųjų sausio tryliktoji — tai paskutinis ryškus šlovingas įrašas Lietuvos istorijos dienoraštyje. Nuo Saulės mūšio, per Žalgirį, per Pilėnų aukas, per sukilimus prieš carą, per knygnešių ašaras, prakaitą ir kraują, per nepriklausomybės kovas, per partizanų veda vingiuotas aukų kelias link sausio 13-ios. Tą dieną prie televizijos bokšto jie paliko šį pasaulį, siekdami laimės laisvės idealo pavidalu.

Šiai dienai paminėti LMA „Dainava“ kviečia visus į religinį koncertą „Ir šviesa, ir tiesa“ Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje. Pirmasis Lietuvos istorikas, Motiejus Strykovskis, teigia jog „šlovės verti žygiai be istorijos liudijimo lyg apniukusioje naktyje slypi, amžių glūdomoje painiojami, o iš jų palikuonys galėtų sau imti dorybių pavyzdį“. Taigi pirmiausia šiuo įvykiu ruošėjai siekia išreikšti išieivijos, kaip tautos dalies, sąmoningą istorijos liudijimo ir pasisavinimo veiksmą. Ne užtenka istorijos ryškiomis raidėmis, balsiais garsais bei spalvingais vaizdais užrašyti — istoriją padarome prasmingą tik tada, kai ji gyvai pasirova savosios tautos gyslomis, kai gyvename ja kasdienybėje. Nepasisavinta istorija palieka bedvasių, pūvančių antkapium aplėistose kapinėse, kurios jau niekam neberūpi ir gal niekada neberūpės. Atiduodami pagarbos duoklę žuvusiems ir aukai, kurią jie padėjo ant laisvės aukuro, įprasminame jų žygį, išlaikydami aukštai iškelto idealo vėliavą. Patys žuvusieji amžinai gyvuoja ateityje ir įkvepia kartų kartas kilniems darbams.

Bet ne vien istorijai, tautai ir pasiaukojusiems istorinis liudijimas yra svarbus. Kiekvienas iš mūsų, liudininkų, be istorijos esame tik dulks būties plynlaukiuose. Kas gi tie mano ar Jono nugyventi penkiasdešimt ar net šimtas žmonių, kai pastatai juos šalia žmogaus ir viso jo pasaulio vystymosi, ištisomis dešimtėmis tūkstančių metų vagonjancio visatos neišmantuojamas erdves. Savaime ir patys iš savęs kiekvienas iš mūsų esame ne daug daugiau kaip mažas niekelis. Užtai stodami petis į petį su Gediminiu, Vytautu Didžiuoju ar Tautos tarybos nariais kaip savo bro-

liais ir seserimis peržengiam asmeninės būties ribas ir išskleidžiam dvasinius sparnus visos žmonijos istorinėje, padangėje. „Kad asmuo turėtų istoriją, reikia, kad jis turėtų istorinę sąmonę“, — perspėja Antanas Maceina. „Ir šviesa, ir tiesa“ — tai proga naujai apsiprausti savo pačių garbingos istorijos upelyje ir gaubtis tautos istorijos antklode ir kilti naujiems darbams.

Dirigentas ir „Dainavos“ muzikinis vadovas Darius Polikaitis bei jo bendramintis koncerto apipavidalintojas Vytautas Čuplinskas šį įvykį pagimdė ir išaugino, turėdami mintyje gliaž religinę prasmę. Pirmų pirmiausia, žmoniškasis mirties pergyvenimas pats savaime yra vienas kertinių religinės būties reiškinų. Būtent susidūrus akis į akį su pasaulinės kūniškosios gyvasties pabaiga, aiškiau ir opiiau negu bet kur kitur iškyla klausimai apie dvasinį žmogaus pradą ir bendrąją gyvenimo prasmę. Kiekviena pasaulio religija siekia savaip įamžinti žmogaus sielą ir pratęsti nuskintąją kūno gyvybę mirties akivaizdoje. Mirties įprasminimas ir net pats mirties pergyvenimas yra vien žmoniškosios sąmonės reiškiniai. Juk tik žmonės laidoja mirusiuosius ir apskritai elgiasi su jais kitaip, nei su visais kitais negyvosios gamtos daiktais. Tik žmogus save suvokia kaip dvasinę kūniškumą prānokusią būtybę ir siekia tam pradiui amžinybės.

Tuo pačiu ir išieivijos lietuvių — tai iš esmės katalikiška bendruomenė. „Amžina atilsį duok mirusiems. Viešpatie ir amžinoji šviesa jiems tesviečia“, — tai krikščionio per amžius giedota giesmė ir gilūs papročius turintys atsisveikinimo su mirusiaisiais bei jų pagerbimo būdai. Susibūrimas Marquette Parko bažnyčioje artėjančią sausio 14-ąją — tai proga atlikti savo krikščioniškąją pareigą ir gyvai išreikšti savo tikėjimą tikinčiųjų bendruomenės ir Dievo akivaizdoje.

Pagrindinė koncerto grandis — septynių dalių John Rutter „Requiem“, kaip muzikinis kūrinys, turi ilgą istoriją. Nuo seno tai giesmė ir laidotuvių mišių sudėtinė dalis. Pats žodis reiškia ramybės ir atilsio atstatymą. Vėlg, be-rods neatsitiktinai, mirties giesmė net žodine sandara rišasi su žodžiu religija.

Nukelta į 2 psl.

Dail. Vytautas Ignas užkariavo Vyriausybės rūmus

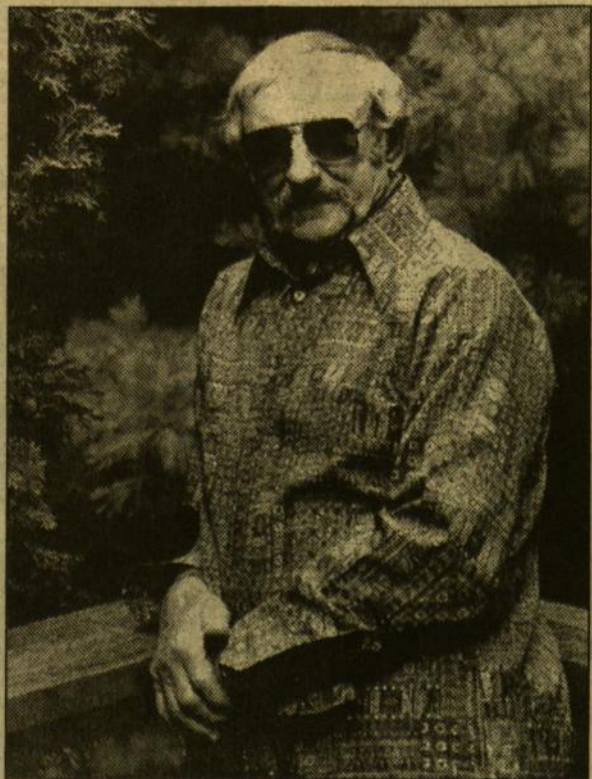
Jau beveik trys mėnesiai kaip Vytauto Igno kūryba gali gerėtis ne vien vyriausybės kabineto nariai ir šių rūmų darbuotojai, bet ir aukšto rango svečiai, kuriuos pasitinka V. Igno grafika, o, susidomėjus ją, galima specialiai užsukti į erdvią tapybos kūrinių ekspoziciją.

Vyriausybės rūmuose rengiamos tik istoriškai reikšmingos arba žymiausių menininkų parodos. Pirmoji buvo skirta nepriklausomybės atgavimui. Joje dabartis buvo rodoma istorinėje perspektyvoje. Čia buvo eksponuotos meninės fotografijos, įamžinusios reikšmingiausius dabarties įvykius: Sąjūdžio judėjimą ir Baltijos kelią, Nepriklausomybės mitingų dvasią ir Gedimino paminklo atidengimą bei kita. O šalia — pirmieji prieškarinės Lietuvos gyvavimo dešimtmečių istoriniai kadrai iš archyvo, nepriklausomos Lietuvos ministrai pirmininkai ir prezidentai. Vėliau šie atrinkti kadrai buvo panaudoti leidinyje *Lietuvos ministrai pirmininkai*.

Toliau šią idėją tęsė šiuolaikinio fotomeno parodos: V. Ylevičiaus kūrinių, skelbė meilę Lietuvai, jos gamtai, žmonėms ir kulturai ir dvi — M. Sakalausko meninės fotografijos: viena jų skirta Lietuvos architektūros restauruotiems paminklams, o kita — „Lietuvos kryžiai, koplytėlės ir koplytstulpiai“. Prie šio tipo parodų galėtų būti priskirta ir ekspozicija „Lietuvos nacionaliniai parkai“ (Žemaitijos, Aukštaitijos, Dzūkijos, Kuršių Nerijos ir Trakų), kurių idomiausius, kadrus su meile užfiksavo keli fotomenininkai.

Dailės ekspozicijų pradžia skelbė Vyriausybės meno premijų laureatų kūrinių paroda. Tai grupinė V. Kalinausko, L. Gutausko ir G. L. Baginskienės geriausių pastarųjų metų darbų ir personalinės — tapytojos J. Čeičytės ir monumentalistės N. Vilutytės. Taip palaipsniui buvo įsitikinta, kurios erdvės geriausiai tinka grafikai, o kurios — tapybai. Pradėtos rengti iškiliausios Lietuvos grafikų parodos.

Vytauto Igno paroda įsiliejo į šių solidžių ekspozicijų gretas. Tai buvo pirmoji išeivijos dailininko paroda Lietuvos Respublikos Vyriausybės rūmuose ir pirmoji, į kurią pusę eksponatų buvo deponuota iš muziejiaus. Tai suteikė galimybę atsisirinkti į ją idomiausius kūrinius iš tų, kurie yra Lietuvoje (muziejuje ir B. Klei-

Dail. Vytautas Ignas.

zaitės-Vasaris kolekcijoje). Ši aplinkybė leidžia teigti, kad Lietuvos mastu paroda tapo esminiu etapu V. Igno kūrybos pažinime. Tačiau negalime jos pavadinti retrospektyvine, nes joje nėra dailininko ankstyvojo periodo ekspresionistinių tapybos paveikslų, kurie yra JAV (dailininko namuose ir privačiose kolekcijose) ir apie kuriuos žinome tik iš nuotraukų.

Šiandien svarbiausias klausimas, į kurį norėtume gauti atsakymą — ką reiškia mums V. Igno kūryba? Mums, gyvenantiems Lietuvoje, praėjusiems kita gyvenimo kelią ir patyrusiems kitokią likimo išbandymą.

Iš pirmojo žvilgsnio aišku, kad, jei nebūtų V. Petravičiaus, vargu ar turėtume V. Igna. Vadinasi, ką išsivežė V. Petravičius iš Lietuvos, iš Kauno meno mokyklos, iš lietuviško kaimo ir Paryžiaus meninės aplinkos sintezės, vis tik suvaidino lemiamą vaidmenį Vytauto Igno kūrybos brendimui. Visos kitos patirtos įtakos, tai tik laiko sąnašos, iš kurių atsisiėjo tai, kas svarbiausia ir kas brangiausia jo širdžiai. Tad, pažvelgus iš atstumo, V. Igno ekspresionistinis periodas, kurio metu buvo sukurta nemažai meniškų darbų, įsisavinus amerikiečių naujojo regionalizmo ir vokiečių naujojo dailiškumo pamokas — tai tik mažos stotelės ilgame ieškojimų kelyje, kuris baigėsi savitos pasaulėjautos bei savoj, labai lietuviško stiliaus suvaidimu. Ir ši paroda supa-

V. Ignas. „Saulė“. 1977. Lino raizginys.

zindina mus su tuo V. Igno.

Kūriniai rodo, kad jų autorius yra ypatingos jautrios prigimties. Todėl neverta ieškoti kūrybos pastovumo ir kūrinių meninio lygiavertiškumo. Jis gali būti nuostabiai talentingas ir gali būti atspalaidavęs palaimintojo būsenoje, hedonistas, nekeliantis sau didesnių reikalavimų. Tokia jo natūra. Ir mes turime jį vertinti už jo geriausių darbų, už jo meninius pasiekimus, už tai, ką gali jis ir negali niekas kitas. O gali jis daug. Žiūrėdamas į jo tapybą, prisimeni mūsų literatūros kritikų pasakytus žodžius, kad lietuviai, tai praeikta lyrikų tauta. Jo paveikslų poetiškumas, lyrinio jausmo giluma tokia pagaujanti ir taip jaudinanti kaip reta, ypač prisiminus tuos, kurie sėmėsi įkvėpimo iš šminties iš gaivaus liaudies meno šaltinio. Ir nėra dramų, nėra širdį draskančių minčių. Bet nėra ir idilijos. Tai veikiau supoetinti vaikystės prisiminimai, panašiai kaip M. Šagalo kūriniuose. Tik jei M. Šagalas pripildė vaizdus religinėmis sąsajomis, tai V. Ignas — pagoniško baltiškojo mąstymo palikimu, pavyzdžiui, gyvybės medžio simboliu ar tautosakos motyvų reikšmėmis.

V. Igno kūryba patvirtina tą teiginį, kad meno kūryba neturi sienų, kad tuo pačiu metu įvairiose pasaulio šalyse gali plėvinti ta pati meninė dvasia, nesusijusi tiesioginiais kontaktams. V. Ignas 1972 m. atvežė į Vilnių iš JAV tapybos ir grafikos parodą, kurioje svarbiausią vietą užėmė tos pačios problemos, kurios jaudino Lietuvoje, kitoje socialinėje terpeje, gyvenusius mūsų dailininkus. Grafikos mene jis atradė lyg ir nebūtą išvaziavę iš Lietuvos. O tapyboje tam tikra prasme gerokai pralenkė čia susiklosčiusią meninę problematiką, įnešdamas į ją daug naujų aspektų bei spalvų. Jis tęsė ne liaudies meno tradicijas, kas Lietuvoje buvo įprasta, o puoselėjo šimtmečiais susiklosčiusios lietuviškos pasaulėjautos ir pasaulėžiūros esmines savybes, kurios mums atsivėrė tik vėliau, įsisiūbavus folkloriniam judėjimui. Ir V. Ignas savo tapyboje davė postūmį šiai tautinių tradicijų sampratai, ženkliai praplesdamas jos ribas, nesitenkindamas vien Lietuvos žemėje populiaria dramatiškų nuotaukų paieška praeities liaudies kū-

ryboje.

Nauja tai, kad V. Ignas, pradėjęs savo kūrybinį kelią stipriame ekspresionizmo poveikyje, puoselėdamas lietuvių meno tradicijas, perima ne vaizdų dramatiškumą, o jų lyriškumą: amžiną poetinį polėkį, jausenos subtilumą, mąstymo taktiškumą. Jo skaidrios nuotaukos tiek grafikoje, tiek tapyboje, jo pomėgis žaisti ir improvizuoti, juokauti ir valiūkiškai išdykauoti, o ne gėdėti ir ne liūdėti, ne kompleksuoti paskendus istorinėje savigraužoje, atveria mums kitas lietuvių liaudies mense glūdincias galias. V. Igno kūrinių žaismingumą sustiprina autorinės intonacijos (jis mėgsta įkomponuoti į paveikslą autoportretą arba nuspalvinti asmeninius išgyvenimus). Čia nemažai autoportretinių užuominų („Šeima“, 1967, „Jauni draugai“, 1968, „Mylimieji“, apie 1978), asmeninių lyrinio impresijų. Tapyboje aiškiausiai atsiveria romantiška bei lyriška dailininko siela. Čia viskas žydi, klesti, mus supantis pasaulis pripildytas gelių, paukščių, skrajojantių angelų, o svarbiausia — meilės ir minties polėkio: nesvarbu, ar tai bus šeimos, ar klouno gyvenimas, ar vaikiškas sapnas, ar pie-menėlių prisiminimai. Net vienas iš išgyvenimų — svajingai, ilgesingi ir labai subtilūs („Našlaitis“, 1967). Paveikslų koloritas kinta priklausomai nuo nuotaukos: nuo švelnių šaltų melsvų tonų dominantes iki degančių oranžinių ir raudonų tonų harmonijos. Kai kurių darbų spalvinė gama asocijuojasi su žemaičių gūniomis („Sapnas“, 1965, „Gyvybės medis“, „Jauni draugai“, abu — 1968).

Vytautas Ignas. „Šv. Pranciškus“. 1979. Lino raizginys.

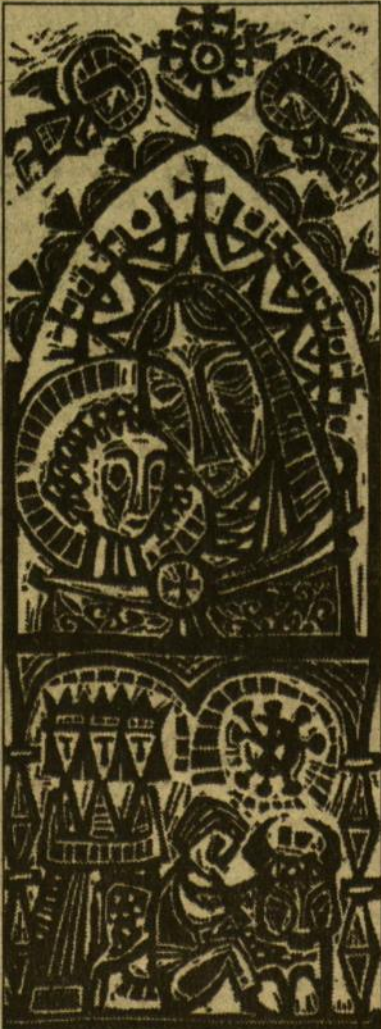
Turėdamas nuostabų humoro jausmą ir lyrišką prigimtį, V. Ignas išvėlgė lietuvių liaudies mąstyme šventinių ritualų pomėgį, svajingumą ir kilnų dvasios pakylėjimą bei norą kalbėti malonybiniais žodžiais. Iš dalies dėl to jo grafikos lakštai — labai meištriškai atlikti, tvirtai sukomponuoti tuomet darė mažesnę įspūdį nei įvairios meninės vertės tapybos kūriniai, kuriuose išvydome naują meninį pasaulį. Lietuvos žemėje tai žymiai vėliau — 8 dešimtmečio poezinio mąstymo bruožai išryškėjo vieno žymiausių liaudies meno tradicijų puoselėtojo bei jų gaivintojo A. Gudaičio kūryboje.

Vytautas Ignas mums brangus ne vien todėl, kad yra vienas žymiausių mūsų išeivijos dailininkų. Mums be galo artima ir suprantama jo pa-

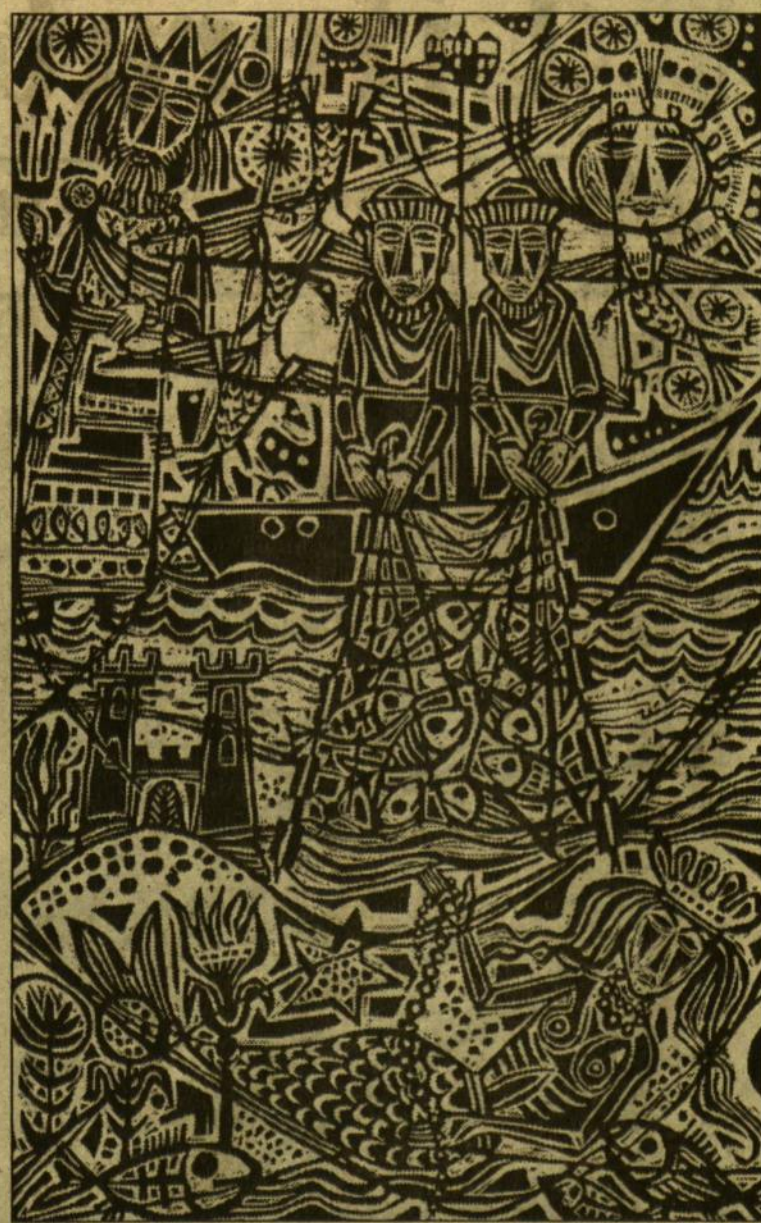
saulėjauta, kurioje giliai suleidžia šaknis senoji baltiškoji kultūra. Žavi jo sugebėjimas derinti lietuvių liaudies meno tradicijas su šiuolaikiniu mastymu bei individualiai įpinti jas į modernius pasaulio ritmus. Jo kūriniuose tarsi skamba lietuvių dainų melodijos, sklindžiasi pasakų simbolinė poetika, kurioje mitologiškas gyvybės medžio įvaizdis, saulės, mėnulio, žalčio, šventos karvės, ugnies ir vaiduolių simboliai persipina su krikščioniškosios kultūros ženklais ir Lietuvos istorijos bei etnografijos palikimu mūsų gyvenamoje aplinkoje ar šiuolaikinės buities ir žydinčios gamtos vaizdais. Tai itin akivaizdu V. Igno estampų cikle, skirtame Lietuvai bei atskiriems jos regionams.

Grafikoje jo sukurti vaizdai stebina tikslingu raizymo technikos naudojimu, sidabrinu šviesos švytėjimu, igimtu dekoratyvumo jausmu, vieningu viso lakšto ritmu, kuris iš tolo suvokiama kaip sudėtingas, neretai giedrios, iškilmingos nuotaukos sklindinas ornamentas. Šia prasme jo grafika artimesnė dekoratyviniam menams. Tikriausiai čia atsilepė ilgametis dailininko darbas vitražo srityje. O tapyboje — jis nuosirdesnis, emocionalesnis ir originalesnis, dziugina vidine laisve idėjų ir sprendimų pasirinkime. Čia menininkas lieka ištikimas grynajai tapybai, kurios impulsyvi daugia- sluoksniškumo kolorito ir potėpių kalba nuolat primena apie tai, kad dailininkas gyvena ekspresionizmo amžiuje, perėmusiame impresionizmo atradimus.

Gyvendamas toli nuo Lietuvos, dailininkas itin jautrus visam tam, kas yra lietuviška, kas yra baltiška, kas išskiria mūsų kultūrą tarp kitų šalių. Ir tuo pačiu, jo kūryboje atsispindi kitokia ji supanti aplinka. Nors daug tiesioginių sąsajų su žemiškų skrynių tapyba, tačiau ši išlikusi tautos palikimą V. Ignas meniškai perkuria, remdamasis kūrybinės improvizacijos teikiama galimybe. Lietuvos žemėje gyvenančių dailininkų kūryboje lyg ir neįsivaizduojame viduramžiškos kultūros palikimą V. Ignas meniškai perkuria, remdamasis kūrybinės improvizacijos teikiama galimybe. Lietuvos žemėje gyvenančių dailininkų kūryboje lyg ir neįsivaizduojame viduramžiškos kultūros palikimą V. Ignas meniškai perkuria, remdamasis kūrybinės improvizacijos teikiama galimybe.

V. Ignas. „Madona“. 1970. Lino raizginys.

V. Ignas. „Žuklė Kuršių mariose“. 1988. Medžio raizginys.

na“, 1963, „Kristaus galva“, 1971). Tai, beje, vieni stipriausių jo grafikos kūrinių.

V. Ignas pelnytai užkariavo Vyriausybės rūmus, nes jo

kūrinių paroda — tai reta galimybė susipažinti su baltiškosios kultūros gyvybingumu išeivijoje.

Nijolė Tumėnienė

Ir šviesa, ir tiesa

Atkelta iš 1 psl.

Abu žodžiai prasideda priešdėliu „re-“, kuris reiškia kažko atnaujinimą ar atstatymą. Rutter kūrinyje ir tėsia senovinius „Requiem“ papročius, ir tuo pačiu yra naujoviškas. Įkūnijant Vatikano antrojo suvažiavimo dvasią, šis kūrinys nebėra ištisai lotyniškas. Originalė dauguma šio „Requiem“ giedama angliškai — tai autorius ir jo klausytojų gimtoji ir geriausiai suprantama kalba. Sausio 14-ąją dauguma žodinio turinio bus išversta į mums artimiausią lietuvių kalbą.

Be to, šis kūrinys skiriasi nuo įprastinio „Requiem“ ir savo dvasia. Dauguma ankstesniųjų anot Dariaus Polikajčio, didingesni, sunkesni, rimtesni, liūdnesni ir tamsesni. Rutter kūrinys vis dar susikaupęs, bet kaip ir kiti moderniškesni, pasidarė šviesesnis, ramesnis, ir „labiau krikščioniškas“.

Darius parinko būtent šią „Requiem“, kadangi, jo manymu, jis atspindi viltį, Mirtis — kūniškojo gyvenimo pabaiga, bet tuo pačiu ir kažko naujo pradžia. Kaip dailiai šio muziko pergyvenimai atspindi Lietuvos išmintį aidu atkartodami senajame padavime išreikštą, tam tikra prasme, beviltišką siekimą taurumą. Didi auka — bet kurio dydžio darbo sąlyga — praskina kelią pasiaukojusiems ir amžinybę. Vaikų kruvinos ir skausmingos aukos taip pat nuspalvina tautos motinos istorinį rūbą, kurio jį gali didžiulis viso pasaulio aki-vaizdoje. Galiausiai niekas taip neįkūnija ir neišryškina idealų, kaip kilni ir tauri auka. Idealai savo ruožtu įkvepia aukštesniam ir platesniam užmojui ateities kartų kartas. Auka, siekiant doros ir didesnio gerio ateities pasauliui tai pačios žmogiškumo esmės giliausia ir todėl nemirtinga išraiška. Auka iškelia asmenį virš jo asmeniškumo ir

tuo pranoksta kūniškąjį ribotumą. Aukoje asmuo pranoksta save ir nugali mirtinąją, nes iš savęs peržengia ir visą žmogiskąją plotmę.

Koncertas pavadinimą „Ir šviesa, ir tiesa“ įkvėpė Vinco Kudirkos „Tautinės giesmės“ dvasia ir žodžiai. Ruošėjai norėtų atkreipti dėmesį į tai, koks idealistinis doroje pagristas ir tautiškai nesavanaudiškas yra Lietuvos himnas. Ne nacionalistinių tikslų siekti raginami tautos sūnus, o dirbti tėvynės naudai „ir žmonių gerybei“. Šviesa, tiesa ir dorybės takai „Tautinės giesmės“ nurodytos kryptys istorijos klystkeliais vaikščiojant tautai. Ne vien savo aslą sluoti, o visos žmonijos dora esame šios giesmės įpareigoti rūpintis. Sausio 13-osios aukos tą iššūkį priėmė ir atliko savo pareigą, žūdami už laisvę. Ne tik Lietuvos laisvę...

Šalia septynių dalių „Requiem“ ir „Tautinės giesmės“ koncerte nuskambės Mikalojaus Konstantino Čiurlionio „De Profundis“, Maurice Durufle „Ubi Caritas“, Leonido Abario giesmė „Psalmė 3“ bei „Dominus Deus“ ištrauka iš Antonio Vivaldi „Gloria“, kurią atliks solistė Liana Kopustaitė-Pauletti. Koncerte vargonais balsams pritaras Vidas Neverauskas. Be jo muzikinę palydą taip pat sudarys fleita, obojus, violončėlė, arfa, timpanai ir varpeliai. Garsus papildys Vyto Čuplinsko sukurta vaizdinė programa, choreografija ir apipavidalinimas.

Haris Subačius

Lietuvių meno ansamblio „Dainava“ religinis koncertas, skirtas pagerbti visus žuvusius už Lietuvos laisvę, ypač 1991-ųjų sausio 13-osios aukas, ruošiamas 2001 m. sausio 14 d., sekmadienį, 3 val. popiet, Švč. M. Marijos Gimimo bažnyčioje, Marquette Parke, Čikagoje.

V. Valiaus kūrinii jubileijinėje parodoje 2000.10.15 d. Kaune. V. Valius (viduryje) su sūnum Saulium (kairėje) ir broliu Andriumi.

Grafiko-tapytojo V. Valiaus jubiliejus

2000-ųjų metų pabaigoje Vilniuje ir Kaune buvo surengtos žymaus lietuvių tapytojo ir grafiko Vytauto Valiaus kūrybos parodos, skirtos dailininko 70-mėčiui, atspindinčios beveik 4 dešimtmečius trunkantį kūrybos procesą, nulėmusį ne vieną esminį posūkį Lietuvos dailėje. Visą V. Valiaus kūrybą – nedalomai susijusį su Lietuva, jos istoriniu palikimu, etniniais kultūriniais klodais. Dailininkas savo darbuose atskleidė dvasiškai išmąstytą, humanistinėmis vertybėmis paremtą pasaulį, sukūrė gilią prasmę ir individualizuotą vaizdinių kalbą praturtintą naujais, technikų ir meninės raiškos ieškojimais. V. Valiaus kūrybinė veikla yra atžymėta daugelyje Lietuvos ir užsienio kongresų, trienalijų, su juo asmenybe siejini visi ryškėni Lietuvos knygos meno, estaminės grafikos ir kiti dailės renginiai bei parodos. 1982 m. V. Valiui buvo paskirta Lietuvos valstybinė premija už estampų ciklą „Vilnius“, sieninę tapybą K. Donelaičio *Metų* motyvais Vilniaus universitete ir knygu – J. Marcinkevičiaus *Mažvydas*, Maironio *Pavasario balsai*, J. Degutytės *Tylos valanda* – iliustracijas. 1996 m. dailinin-

kas buvo apdovanotas Lietuvos Nacionaline premija už tapybos ir grafikos ciklą „Kultūros ekologija“. Dailininko kūriniai buvo eksponuoti Lietuvoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Anglijoje, Čekoslovakijoje, Rumunijoje, Rusijoje, Norvegijoje, JAV, Kanadoje, ir kitur.

Šiandieninėje kurybos tekmede, išsityrus riboms tarp vaizduojamojo meno ir atliekamojo, kontraversiškų dimensijų paženklintame mene fone bandomė rasti atsakyma, kur slypi kūrybinė V. Valiaus savastis, prie kurios prisiliečius, pasak A. Liobytės „reikia keliais eiti?“ Gal patioje kūrybos esmėje, ieškant „nenaujo, bet amžino“, tradicijų tęstinume, sugrįžime prie senųjų žemaičių liaudies raizinių, skulptūrų, tapybos kalvarijų koplyčiose, garsinių, polifoninių ir metafoniškų vaizdinių jungtyje, S. Becketo, R. M. Rilkes, G. Steinerio filosofinėse ar paprasto kaimo žmogaus dvasinėse metamorfozėse? Ši kūryba, augtė suaugusi su iškilia asmenybe, formuojančia pakylėtą ir trapų pasaulį, kuriame pulsuoja Dievo Motinos kojas, Nukryžiuotojo pasiaukojimas, fantasmagoriška Kapricio ekspresija.

dejuoja ekologinių problemų nuniokota Žemė ar į globalinius egzistencijos klausimus bando atsakyti žmogus. Vytauto Valiaus vaizdinių pasaulį derėtų vadinti mūsų laikmečio sąžine, sąsara, jau duliu dėl kiekvieno iš mūsų ir viltimi mums visiems. „Kas turėjo progos nors kartą pabendrauti su dailininku, tas ilgai išsaugos šį susitikimą atmintyje. Apie ką jis bekalbėtų — apie meną ar gamtą, apie paprastus kasdieniškus dalykus — viskas įgauna ypatingą prasmę, sudvasinimą, nejuočių įvyksta netikėtas vertybių pervertinimas, atsiveria klodai, apie kurių egzistavimą anksčiau nė supratimo neturėjai, — regis, vis mūsų mintis išsako R. Dichavičius.

Kelio į didįjį kurybos virsmą pradžia — gimtojoje Žemaitijoje, Telsių gimnazijoje, kurioje, beje, mokėsi L. Truikys, Č. Kontrimas; į Kanadą veliau išvykęs V. Valiaus dėdė Telesforas Valius. Katedroje per Mišias skambėjusi muzika, plonytėmis gijomis audė būsimą dailininko pasaulėvaizdį, susiedama jį su muzikos garsais ilgiems gyvenimo metams. Sunku šiandien spręsti, kokia linkme galėjo pakrypti

V. Valiaus veikla — drama, muziką, dailę vienoda galia traukė dvasingą asmenybę. Nulėmė noras mąstyti vaizdiniiais, sukurti tobulesnį pasaulį. Šiandien jau nieko nestebina šalia dailininko Vytauto Valiaus rikiuojamos pavardės: Sigutė Valiuvienė — knygų iliustratorė, skulptorius, marti Diana — grafike, dukra Eglė — vitražistė, vyresnysis brolis Andrius — tekstilininkas, Teleforas Valius — pasaulinio garso dailininkas. Tai vis to paties medžio šaknys, ištisa menininkų dinastija.

1950-1956 m. studijuodamas Vilniaus Dailės institute, V. Valius buvo talentingų pedagogų P. Aleksandraviciaus, K. Morkūno, J. Kuzminskio prieglobstyje, vienok juto Maskvos ideologų kontrolę kulturai, matė, kokia nesuprasta buvo pasaulio XX a. pradžios modernioji dailė, neįvertintas M. K. Čiurlionis. Kartu su mokslo draugais vartė mėgėjiškai perforografuotas prieskario dailininkų V. Petraviciaus, V. K. Jonyno, A. Samuolio, V. Vizgirdos, P. Augiaus-Augustiniaviciaus darbų nuotraukas, skaitė išsaugotus „Romuvos“ numerius. Nuklydęs į istorijos klodus, tyrinėjo 1863 m. sukilimo, Vilniaus Universiteto dokumentiką, lenkėsi V. Kudirkai, J. Basanavičiui. „Menininkas privalo jausti savo žemę, kurioje gimė, užaugo, turi gilintis į jos kultūrą. Mes turime pažinti tai, ką paveldėjome iš tėvų ir protėvių, susivokti savyje, o kartu būti atviri pasauliui. Ne tam, kad išsirtptume jame, bet tam, kad pridėtume prie savo krasto

V. Valius. „Juodoji Pieta“/1991 sausis. 1994. Kartonas, akrilas. Rimantės Ropytės nuotrauka.

tautos istorijas jvaizdzis, zenklus, gebejimas jausti tautinio kulturnio palikimo dvasia, dave impulsus daugiasakei kurybai — Maironio, V. Mykolaicio Putino, J. Marcinkeviciaus, S. Daukanto rasu iliustracijoms, estampu ciklams „1863 m. Lietuvoje“, „Planeta“, „Literatines parafrazes“, „Muzikines temos“, „Vilniaus architektura“, „Ekologija“, tapybos ciklams „Lietuviu laudies motyvais“, „Pieta“, „Kapricio“, „Istorines parafrazes“, Kulturos ekologi-

ja", sieninei tapybai Vilniaus universitete, teatro dekoracijoms. Dailininkas savo kūriniuose siekė parodyti pasaulį judėjime, eigoje, kopime į šviesą po ekologinių ar dvasinių katastrofų, nuklysdamas į globalinius apibendrinimus ir individualius apmaštymus. Visa tai kūrė su filigraniniu kruopštumu, nuolat sau ir kitiems primindamas, kad „negalima tvarkyti pasaulio, tegalima jį parodyti, kaip jaučiame“. Autorių jaudina, kad siekimas domiuoti, teigiamo

ir neigiamo prieštaringumas žemėje, sukelia vis didesnes katastrofas. Pasak dailininko, Seneka, jau prieš 2000 metų pastebėjo, kad „Žmogus žmogui kenkia kasdien vis labiau. Siekimas dominuoti persmelkia dideles valstybes, o šios, nepaisydamos jokios moralės, naikina mažąsias“. Dailininkas pergyvena, kad ir mūsų aplinkiniame gyvenime tvyro gili prieštara tarp „gerosios ir blogiosios dalies ir kasdien turime atsikovoti save iš savęs paties“...Galbūt ši kilnų darba gali atlikti kūryba, sudvasinta forma veikdama mūsų mintis, refleksijas ir norus? Kūryba, kuri jau seniai pranoko kurios nors mokyklos ir srovės ribas ir savo reikšmingumu galėtų būti gretinama šalia J. Damelio, A. Samuolio, V. K. Jonyno ar V. Petraciviciaus. „Prasminga dailė, muzika, literatūra nebūna nauja žurnalistinių naujienų prasme, — teigia G. Steiner. — Savo originalumu, savo dvasinės formos jėga estetiškai išradimai būna archajiški. Juose plaka tolimų ištakų pulsas“.

Kalbedamas apie ateinančias ir naujas menininkų kartas, V. Valius mąsto apie tradicijų tęstinumą, meninės raiškos kaitą „amžinųjų tiesių“ forma. — Mūsų tiek nedaug, — sako dailininkas, — Mes galime vienas kitą papildyti. Statykime Katedrą, o ne Babelio bokštą. Apie šiuos kilnius dailininko norus byloja ir pastarojo meto jubiliejinės parodos. Jose atspindimi gilios dvasinių vertybių klodai, noras sušildyti Žemę ir mus visus.

Vida Godelienė

R. Zotovienės peizažai

Floridos Juno Beach meno mlytojai pradejo 2000-ųjų metu šventinį sezoną brandžių kurybinių įvykiu — Rimgailes Jonynaitės-Zotovienės akvarelės paroda, kurioje ji eksponavo dvidešimt šešis darbus kartu su devyniolika amerikietės Katharine Van Noorden skulptūru. Paroda, atidaryta lapkričio 18 dieną Juno Beach savivaldybės salėje, atskleidė ryškų ir sudėtingą tapytojos meninės egzistencijos etapą, kuriame virtuoziskai įvaldyta technika įgalina autore filosofiskai suvokti ir perteikti giliai sudvasintus, ekspresyvičius gamtos simbolius ir vaizdus.

Gimusias Suvalkijoje, Šakių apskrityje, Jonynaitis-Zotovienės kelias į profesionalų meną prasidėjo 1953 m. kai ji įstojo į Čikagos Meno institutą (Art Institute of Chicago) ir vėliau tęsė studijas Birmingemo bei kitose aukštesiose meno mokyklose. Lemiamais akvarelės technikos bei stiliaus susiformavimo procese taptytoja laiko profesorius W. Green ir dėdė V. K. Jonyna.

Per pastaruosius dvidešimt penkerius metus Jonynaite-Zotovienė surengė dvidešimt personalinių parodų įvairiuose miestuose Amerikoje bei už jos ribų. Jos debiutas Lietuvoje įvyko 1988 m. išeivijos dailininkų kūrybos parodoje Vilniuje.

Šiandien tapytojos darbai stebina ne tik meninio mastymo bei technikos vėnienu, bet ir sukurto vaizdo polifoniškumu, kurio ji pasiekia tonalinėmis spalvų variacijomis, kai kiekviena plokštuma išskleidama į daugybę spalvinių minčių, kurias lyg sinkope džiaze išryškina rožiniai, violetiniai, mėlyni ir žali motyvai. Atsisakiusi tradicines

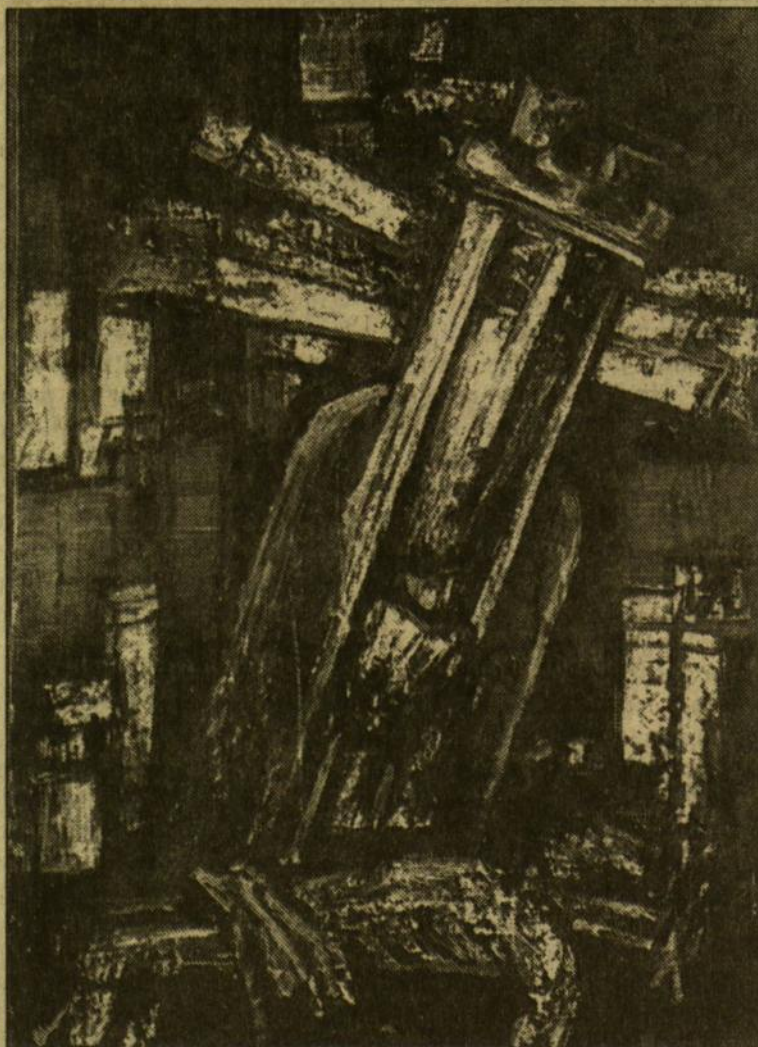
spalviniai prislopinto lietuviško peizažo koncepcijos, tapytoja kuria ekspresionistiškai dinamišką modernistinį koloritą, anot jos pačios, „įkvėptą Kandinskio bei Hundertwasserio spalvingumu“. Spalvų turtingumas ne užgožia Jonynaitytės-Zotovienės darbuose esminio akvarelei keliamo reikalavimo, šio žanro technikos tobulumo mato, – potėpio skaidrumo, kuris suteikia jos peizažams plastišką gyvybingumą bei lengvumą, taip akivaizdžiai matomus lietuvių akvarelės klasiko K. Sklerio-Skleriaus tapyboje.

Estetinės sąsajos su lietuviško bei Vakarų meno tradicijomis susilieja į savitą, stilistinę visumą, pajungta dailininkės pasaulejautos teigimui. Jonynaitės-Zotovienės buities esmė — jos lietuviybė, tampa jos kūrybos ontologine šerdim, vaizduojamos realybės emocijų matmeniu. Lietuvaite simboliškai perteikia autorės ego jos labiausiai pamėgta kūrinyje „Gyvenimo kelionė“, do-

minuojančiame jos svetainės interjere; peizaizai, eksponuojami Juno Beach, įkepti Druskininkų bei kitų Lietuvos gamtovaizdžių. Kaip ir Čiurlioniui, Jonynaitė-Zotavienei „gamta — amžinos gyvybės versmė — besitęsianti mįslė ir kūrybos impulsas“, be kurios ji neįsivaizduoja savo meninės bei žmogiškosios egzistencijos.

Parodą Juno Beach atidarė miesto savivaldybės Meno komiteto pirmininkas, buvęs meras F. Harris, padėkojęs autorei už jos meninius nuopelnus ir aktyvų dalyvavimą miesto kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime. Atidaryme dalyvavo Lietuvos garbės konsulas Palm Beach S. Balzekas, Jr., Juno Beach meras W. Bloomquist, kiti savivaldybės pareigūnai, dailininkės šeimos nariai, draugai, visuomenės atstovai. Ypatingu vakaro akcentu tapo kompozitoriaus L. Stuko atliktas autorinis kurinis fortepijonui „Teviskės sodai“.

Loreta Višomirskytė

V. Valius. Iš ciklo „Kultūros ekologija“ — „Pieta“. 1990 m. Kartonas, akrilas. Rimantės Ropytės nuotrauka.

V. Valius, „XXa Kapričio“. 1974. Kartonas, pop., sintetinė tempera.
Rimantės Ropytės nuotrauka.

Dail. Rimgaile Zotovienė.

Leidiniai

Išleistas pagrindinio žurnalo numerių rinkinys

Gruodžio 17 d. Kauno arkivyskupijos konferencijų salėje buvo pristatytas, vienu tomu pasirodęs, pagrindinis išleisto žurnalo *Rūpintojėlis* numerių rinkinys. Renginyje pristatymas prasidėjo šv. Mišiomis Kauno arkikatedroje bazilikoje už gyvus ir mirusius *Rūpintojėlio* bičiulius ir autorius. Šv. Mišias koncelebravo arkivyskupas S. Tamkevičius, SJ, vyskupas R. Norvila, keli kunigai. Per pamokslą arkivysk. S. Tamkevičius, SJ, akcentavo atgailos, kaip vienintelio kelio pas Dievą, prasmę ir teisingumo atstatymo būtinybę šiandien. „Šiandien mes mąstome, kaip prikelti ekonomiką, užmiršdami teisingumo vykdymą. Vargas, jei Dievo įstatymas yra užmirštas“, — sakė arkivyskupas, kviesdamas pamąstyti, kaip kiekvienas iš mūsų vykdomė teisingumą, kuris yra krikščioniškumo ženklas.

Rūpintojėlis — 1977-1990 metais ejęs tautinės, religinės minties žurnalas. Iki 1990 metų pasirodė 26 jo numeriai dabar išleisti vienoje 1,230 puslapių knygoje. Leidinį sudarė ir parengė šio žurnalo sumanytoja ir ilgametė redaktorė ses. Benvenuta Ada Urbonaitė, OSF. *Rūpintojėlio* turinį sudaro keleriopos tematinės straipsniai: Bažnyčios ir istoriniai dokumentai, originalūs lietuvių autorių straipsniai, parašyti Lietuvoje ir emigracijoje, įvairūs versiniai rašiniai, dažniausiai skirti meditacijoms. Iš lietuvių filosofijos klasikų spausdinamas S. Šalkauskio, J. Girmiaus, P. Gaidamavičiaus, A. Maceinos ir kt. straipsniai. Daug vietos užima istorija, ypač sovietų istorikų sąmoningai nutylėti įvykiai. Be filosofinių, istorinių straipsnių, daug įvairaus pobūdžio rašinių, tiesiogiai skirtų asmenybės formavimui bei vertybinės orientacijos ugdymui, nemažai vietos skirta ir poezijai.

Pirmasis žurnalo redaktorius K. Šapalas leidinį globojo nuo 1 iki 10 numerio, kiek vėliau jį redagavo žurnaliste Alė Počiulpaitė, o nuo 16-ojo iki paskutiniojo numerio leidybinis rūpesčius perėmė ses. Benvenuta, kurios veikla netruko susidomėti KGB. Tačiau žurnalas ejo iki legalios katalikiškos spaudos atsiradimo, t.y. 1990 metų. Knygos pabaigoje per kelis puslapius nusidriekęs *Rūpintojėlio* autorių, bendradarbių ir rėmėjų vardynas liudija, kiek daug žmonių anuomet nerimavo dėl tautos išlikimo, tikėjimo, kultūros ir doros paveldo likimo. Buvusi žurnalo bendradarbė žurnaliste A. Počiulpaitė rinkinio *Rūpintojėlis* epilogą rašo: „*Rūpintojėlis* tiesė pagalbos ranką tiems, kuriems tarybinė tikrovė buvo per skurdą. Ką gi jis sako mums, jau turintiems išsivąžiotą, daugelio kancionių ir krauju išpirktą laisvę? Jis sako ta patį — būdėkite! Nes problemos, apie kurias tada rašyta, neišnyko, tik įgijo kitą pavidalą“. *Rūpintojėlis* spausdintų straipsnių ne kiek nesumažėjusi aktualumą šiandien „žodyje dabarties skaitytojiui“ akcentuoja ir arkivyskupas S. Tamkevičius, SJ.

Minėjimą vedęs *XXI amžiaus* redaktorius E. Šiugžda teigė, kad 13 metų pagrindinė eiga *Rūpintojėlis* buvo religinės kultūrinės pakraipos žurnalas, kuriam rūpėjo tikėjimo ir tautinių vertybių išlaikymas Lietuvoje. Jis priminė *Rūpintojėlio* redaktorių (K. Šapalo, A. Počiulpaitės ir ses. A. Urbonaitės) ir autorių indėlį, leidžiant *Rūpintojėlį*. Arkivyskupas S. Tamkevičius, SJ, akcentavo *Rūpintojėlio* parengtų straipsnių aktualumą žmonėms, besirūpintiems tautos bei Bažnyčios reikalais: „Sunku įvertinti *Rūpintojėlio* įtaką žmonių sąmonėjimui, bet, mąstant apie šį ir kitus pagrindinius leistus leidinius, tenka pažymėti, kad visi jie atliko žadintojų vaidmenį“, — sakė arkivyskupas, kviesdamas jau šiandien skatinti laiko ženklus ir į juos atsilipti.

Rūpintojėlio bendradarbė poetė A. Puišytė perskaitė *Rūpintojėlyje* spausdintą eilėraščių rinkinį. Ilgametis *Rūpintojėlio* bendradarbis gyd. D. Stakišaitis prisiminė 1977 metų kovo 8 dieną, kai, susirinkę klebono J. Indriūno bute, ses. Ada, kun. L. Kunevičius, K. Šapalas ir jis nutarė leisti jauniui skirtą *Rūpintojėlį*. Prelegentas taip pat prisiminė susitikimą su tuometiniu kunigu S. Tamkevičiumi Kybartuose, pažadėjusiu platinti *Rūpintojėlį* kartu su *Kronika*, kun. J. Zdebskį ir kitus *Rūpintojėlio* platintojus padėjusius. 1980 m. *Rūpintojėlis* patyrė skaudų išbandymą — KGB atliko kratą ses. Ados bute. Nepaisant persekiojimų, *Rūpintojėlis* buvo leidžiamas ir toliau. Mintimis apie šio religinio-kultūrinio žurnalo platinimą tarp „Eucharistijos bičiulių“

pasidalijo S. Beleckienė. Bendradarbis A. Patackas įvardijo *Rūpintojėlį* kaip esmės gaivinimo šaltinį, kad išliktų gyva Lietuva. O Kazlienė padėjojo *Rūpintojėlio* leidėjams už jos asmenybės formavimą ir ugdymą bei galimybę spausdinti savo kūrybą. Ses. Ada Urbonaitė, OSF, padėjojo Dievui už troškimą išsakyti aktualias mintis raštu ir šventajai Dvasiai už įkvėpimą, leidžiant *Rūpintojėlį*. Salėje buvo surengta paroda *Rūpintojėlio* kelias 1977-1990 m. ir tautodailininkės D. Kerpauskienės tekstilinių gobelenų ir tapybos darbų paroda *Rūpintojėlio* tematika.

Bažnyčios žinios, 2000 m., Nr. 24

„Eucharistijos bičiulių“

Jono Kazlausko rinkiniai raštai

Jonas Kazlauskas, gimęs 1930 m., buvo vienas žymiausių lietuvių kalbininkų pokario metais. Pernai jam būtų sukakę 70 metų. Deja, jis mirė 1970 metų lapkričio mėnesį. Bet per savo trumpą gyvenimą jis parašė ištisą eilę reikšmingų istorinės morfologijos, akcentologijos ir fonologijos darbų.

Kadangi daugelis J. Kazlausko darbų šiandien sunkoka prieinami, labai malonu, kad Vilniaus universiteto balistikos katedros vedėjas profesorius Albertas Rosinas nusprendė paskelbti Kazlausko *Rinkitinius raštus*. Bus du tomai.

Pirmajame tome spausdinama monografija „Lietuvių kalbos istorinė gramatika“ (1968). Šis ir šiandien labai svarbus veiklas yra bibliografinė retenybė, todėl esame labai dėkingi, kad buvo vėl paskelbtas. Antrajame tome bus svarbiausi Kazlausko straipsniai. Nekantriai lau-

siame, kad pasirodytų antrasis tomas. Jonas Kazlauskas, *Rinkiniai raštai I. Lietuvių kalbos istorinė gramatika*. Parengė spaudai prof. habil. dr. Albertas Rosinas. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius 2000.

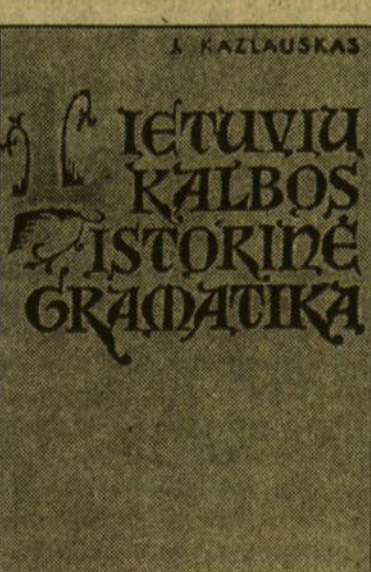
Rūpintojėlis rymo Rudžių kaimo (Šakių raj.) pakelėje. Juozo Kredo nuotrauka.

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

Alfred Bammesberger
Eichstaett, Vokietija

„Kristui gieda Lietuva“

Kaip ir buvo tikėtasi, o ir laukta, vos kelioms dienoms likus iki Kalėdų, skaitytojus pasiekė 2000-iesiems metams skirtas žurnalas *Muzikos žinios*, Nr. 251. Šis numeris savo puslapių skaičiumi pralenkia ankstyvuosius. Vertiniais straipsniais ir kita informacija užpildyta net 88 puslapiai.

Atskleidus operos solisto Stasio Baro nuotrauką papuoštą žurnalo viršelį, prof. Lionginas Abarius rašo apie liepos 2 d. Vilniuje, įvykusią giesmių šventę. Šventė buvo pavadinta jo paties, (L. Abarius) pagal B. Brazdžio žodžius, šiai šventei sukurto kantatos vardu „Kristui gieda Lietuva“. Su ta kantata šventė buvo atidaryta. Ją dirigavęs pats tos kantatos autorius.

Straipsnio autorius, kryptelėjęs į šalį, rašo ir apie okupacijos žalą, padarytą Lietuvos bažnyčiai muzikai.

Kitame straipsnyje Vytautas Strolia informuoja apie netrukus turėsiančią pasirodyti jo paruoštą M. K. Čiurlionio diskografiją. Knyga turėsianti apie 150 puslapių. Toje knygoje / rinkinyje sukauptos žinios: „...apie tiranizmus, t.y. masiniai pagaminimai, lietuviškos instrumentinės pradininko M. K. Čiurlionio garsinius įrašus...“ Rinkinio dviejuose dalyse suregistruota per 800, bet kur pasaulio pasirodžiusių, Čiurlionio garsinių įrašų.

Prof. dr. Karolis Rimtautas Kašponis, straipsnį pavadinęs „M. K. Čiurlionio choro muzika“, rašo apie J. Petronį ir jo leidyklą kuri, Čiurlionio 125-tąją gimimo sukaktį pažymėjusi, išleisdama visus žinomus Čiurlionio kūrinius chorui.

J. Petronis, prieš pusšimtį metų pradėjęs spausdinti Čiurlionio kūrinius chorams, gražiai paminėjęs ir savo beveik 90-tą, amžiaus sukaktį.

Straipsnyje autorius paminėjęs Čiurlionio kūrinių sudarytojus, rengėjus, redaktorus. Išskirtinai rašo apie R. Misiukėvičių, jam daugiausia pasidarius, tuos kūrinius redagujant.

Kazys Skaisgirys plačiai pažvelgia į Bernardo Brazdžio poeziją, kuri buvusi panaudota muzikos kūriniams. Visa tai sugrupuota pagal skyrius: kantatos, dainos ir giesmės chorams, kuriniai solo balsui ir kūrinių vaikams. Straipsnis pajavirintas natų pavyzdžiais.

Pokalbį pasiklausyti su

nujų lietuvių kalbos paminklų ir tarmių. Tarmių medžiaga daugiausia buvo renkama iš visų spausdintų ir nespausdintų dialektologinių darbų — tarmių, diplominių ir kursinių Vilniaus universiteto studentų darbų, kurių ypač nemaža parašyta tarybiniais laikais. Buvo peržiūrėti visi autoriai žinomi tarmių tekstai, šėsi di-džiojo *Lietuvių kalbos žodyno* tomai, atskirais atvejais naudoti ir jo kartoteka, saugojama Lietuvos TSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institute, K. Miūlenbacho ir J. Endzelyno latvių kalbos žodynu. Ypač įdomios medžiagos autorius rado, skaitydamas tarminius tekstus. Atskirais klausimais buvo bandoma medžiagos pasirinkti ir anketų keliu. Autorius nuširdžiai dėkoja visiems, padėjusiems tobulinti šį darbą.

1966.09.10., Vilnius
J. Kazlauskas. *Lietuvių kalbos istorinė gramatika*

žymiaja pianiste iš Lietuvos, dabar gyvenančia Paryžiuje, Mūza Rubackyte kviečia dr. Loreta Venclauskienė. Nors pasikalbėjimas padarytas senokai (1988 m. birželio mėn.) idomus ir savo vertės nenustojęs. Ypač patriotiškai skamba M. Rubackytės atsakymas į klausimą, kaip ji suvokianti Lietuvą, gyvendama svetur? Mūza atsakė: „Lietuva yra mano tėvynė, Lietuva yra mano žemė, Lietuvoje yra mano šaknys... visos mano gyvenimo pamatuotos Lietuva ir praeityje, ir dabar, ir ateityje...“

85-to gimtadienio ir 60-ties vedybinio gimtadienio sukaustis švenčiantis operos solistas Algirdas Brazis, užkalbintas Fausto Stroliaus, pateikia išsamius atsakymus. Atsakymai pajavirinti net 13 nuotraukų iš A. Brazio gyvenimo.

Prof. dr. Leonardą Šimutį, sulaukusį 80-ties metų kalbina Kazys Skaisgirys. Į devynis K. Skaisgirio klausimus juba lietas L. Šimutis pateikia gerai apgalvotus, įdomius atsakymus.

Faustas Strolia aptaria praėjusius metus Vlado Jakubėno draugijos Lietuvos skyriaus rūpesčiu, Irenos Škomskienės sudarytą ir parengtą dokumentinę knygą: *Kompozitorius, pianistas, kritikas, publicistas, pedagogas Vladas Jakubėnas*. Patraukliai atrodančią knygą išleisusi J. Petronio leidykla.

K. R. Kašponis pristato Boleslovo Zubricko knygą *Pasaulio lietuvių chorvedžiai*, kurioje įtrauktos arti 900 lietuvių chorų vadovų biografijos ir autobiografijos.

Šv. Antano parapijos Detroite chorui švenčiant 20-tą sukaktį, apie to choro našių veiklą ir jo uolų vadovą muz. Stasį Slizį išsamiai informuoja Regina Juškaitė-Švobienė.

Theresa Strolia prisimena balandžio 19 d. Čikagoje su-ruošta Lietuvos Vycių choro

pokylį, kuriame buvę apžvelgtas to choro nueitas 40-ties metų kelias.

Maždaug po puslapi viena ar kita proga paminėta: Stasys Baras, Ričardas Sokas, Alvydas Vasaitis, Margarita Momkienė, dr. Aldona Kanaukaitė-Naudžiuvienė, Vytautas Radzius, Laimutė Stepaitienė, Bronius Kazėnas, Roma Mastienė.

Pasveikinti švenčiantieji brandaus amžiaus sukaustis, o taip pat atsiveikinta su tais, kurie jau į Anapilį iškeliavo.

Žurnale yra ir muzikinė (Lietuvos, JAV ir Kanados) kronika. Ją sudarė Stasys Slizys.

Muzikos žinios visuomet atkeliauja su natų priedu. Šį kartą dvi (žodžiai ir muzika) Dariaus Slavinsko dainos — „Žydėk“ bei „Ramunėlė“, ir Ričardo Soko (žodž. P. Vaičiūno) giesmės „Kalėdų naktį“ ir liturginė malda „Dangaus šviesa“.

Šiaurės Amerikos Lietuvių muzikos sąjungos kartą metuose išeinanti žurnalą *Muzikos žinios* redaguoja Kazys Skaisgirys ir Stasys Slizys. Spaudos darbą atliko *Draugo* spaustuve Čikagoje.

Muzikos žinias galima įsigyti, pasiuntus 5 dolerių čekį žurnalo administratorių adresu: Antanas Giedraitis 7310 S. California Ave., Chicago, IL 60629.

P. Palys

Tarp eilėraščių — baleto libretas

Jau trečią poezijos knygą išleides, neseniai ir Rašytojų sąjungos narius priimtas, vilnietis Jonas Jackevičius pasirodė su nauja poezijos knyga *Ženklai vertikalio šešėlyje* (išleido „Diemedžio“ leidykla). Rinkinio eilėraščiuose atsispindi amžių sandūros nerimas, autoriaus pasaulėjauta, išreiškiama kontrastingais šriftais, pabrėžiant būsenos dramatiškumą. Savo poeziją autorius perteikia „aukštųjų bokštų“ šešėlyje, toje pat knygoje pateikdamas ir choreografinio spektaklio „Viršūnių spindesys“ libretą, skirtą M. K. Čiurlioniui atminti. Eilėraščių knygoje pateiktu baleto poetiniu libretu rinkinys išsiskiria iš kitų pastaraisiais metais Lietuvoje išleistų poezijos leidinių.

Choreografinio spektaklio libretą, jo idėją, M. K. Čiurlionį, kaip genijų, amžinųjų vertybių ieškotoją, nusako šio kūrinio prologas. „Žmonėse — kaip ir gamtoje: chaosas ir harmonija, šviesa ir tamsa egzistuoja greta, — rašoma prologe — Margai ir keistai šiuolaikinei miniai šviečia ne žvaigždės, o dangoraižių žiburiai. Šiuolaikinis viršūnių šturmas — tai veržimasis į tariaimą gerovę, kur vyrauja prievarta, malonumų kultas. Kada juodajame danguje minia išvysta dangaus šviesulių ir kometų atšvaistus, jie gaudina kaip lemties nuojauta. Netikrumas, katastrofos bai-

mė — naujų laikų broožai. Librete rasime kai kurių M. K. Čiurlionio vizijų parafrazes, bet ne citatas. Siekiama pabrėžti, akcentuoti Čiurlioniui būdingą menininko paskirties supratimą, kurį Lietuvos genijus alegoriškai perfravavo imperatyvu „žvalgytis nuo aukštųjų bokštų“.

Libretas veda į tokį choreografinį spektaklį, kuriame muzika, šokis ir spalva įprasmina genijaus egzistenciją. Pagrindinis veikėjas — Genijus — kūrėjas, transformuojantis į įprastinę pasaulio viziją ir sukuriantis savąjį — „aukštųjų bokštų“ pasaulį. Kūrėjo antipodas — Juodasis Genijus, pasirodantis košmarų ir beprotybės scenose. Tarp veikėjų — Jūratė — žemiškosios ir idealiosios meilės tapatybė, mitologizuotas vaizdinys, pasirodantis fantazijos jūros tamsa.

Pagal J. Jackevičiaus libretą, jau anksčiau Vilniaus Operos ir Baleto teatre galvota pastatyti baleto. Žinomas baletmeisteris Elegijus Bukaitis nupiešė ir kai kurios choreografinės eskizus. Deja, kol kas M. K. Čiurlioniui skirtas baleto del lėšų stygiaus ir kitų priežasčių liko nepastatytas. Tikėjimės, kad poezijos knygoje išspausdintas libretas neleis nurimti būsimeis choreografams — šio veikalo statytojams.

Algimantas A. Naujokaitis